

Pomembnejši utrinki iz zgodovine Slovenske vojske od prevzema popolne suverenosti nad slovenskim ozemljem do danes – 20 let ponosni nase in v ponos Sloveniji

Od Teritorialne obrambe RS do Slovenske vojske

Poleti 1991 so se pojavile prve pobude, da se Teritorialna obramba Republike Slovenije (TO RS) preimenuje v Slovensko vojsko, vendar so ime ohranili v spomin na zmago v obrambni vojni leta 1991, s čimer je soglašal tudi takratni minister za obrambo Janez Janša.

Obrambne sile Republike Slovenije so bile sestavljene iz štabov, enot in zavodov z mirnodobno ter vojno sestavo. Mirnodobna je bila popolnjena s pripadniki stalne sestave TO in vojaki na služenju vojaškega roka. Vojna sestava se je popolnjevala z obvezniki iz rezervne sestave in z materialnimi sredstvi iz popisa. Razvoj je šel v smeri krepitve rezervne sestave TO, zagotavljanja bojne pripravljenosti, pripravljenosti za obrambo in oblikovanja manjše specialne poklicne sestave.

Vzporeden projekt je bil usposabljanje nabornikov v enotah TO. Osrednja naloga Republiškega štaba za TO (RŠTO) je bila oblikovati učne centre in bojne enote. Zagotavljanje bojne pripravljenosti je bilo nujno zaradi vojne na Hrvaškem ter v Bosni in Hercegovini. Slovenija in Teritorialna obramba sta bili soočeni s prepovedjo izvoza orožja ter vojaške opreme v nekdanje države SFRJ, s čimer je bilo posledično onemogočeno posodabljanje. Struktura in oborožitev enot sta bili skladni z razpoložljivimi sredstvi.

Že med vojno so se oblikovale enote rodov in služb, in sicer pehota z bojnimi vozili, oklepne enote, enote protizračne obrambe, letalska enota ter športna enota. V vsaki pokrajini so vzpostavili vod poklicnih vojakov.

Predsedstvo RS je 3. februarja 1992 na predlog RŠTO sprejelo splošni načrt organizacije, opremljanja in oboroževanja ter usposabljanja v TO. Po tem načrtu naj bi imela TO 45.000 pripadnikov, od teh naj bi jih bilo 18.000 v manevrskem delu, in sicer v specialni brigadi, raketni in helikopterski brigadi, sedmih brigadah, štirih oklepno-mehaniziranih bataljonih, protiklepem divizionu ter topniškem divizionu za podporo. V poklicni sestavi naj bi bilo 1350 častnikov, 1550 podčastnikov in 1700 vojakov. Specialna brigada naj bi bila v celoti profesionalizirana. Organiziranost je temeljila na konceptu oborožene nevtralnosti RS.

Slovenska vojska na poti v Nato

20. decembra 1994 so poslanci v Državnem zboru RS sprejeli novi Zakon o obrambi. Z njim so TO preimenovali v Slovensko vojsko (SV).

Že leta 1993 se je Državni zbor RS odločil, da se bo Slovenija vključila v evro-atlantske povezave. Prilagajanje obrambnih sil je zahtevalo nujnost preimenovanja. Tega leta je Državni zbor RS sprejel tudi Resolucijo o izhodiščih zasnove nacionalne varnosti RS. Slovenska vojska je bila opredeljena kot obrambna sila RS, namenjena odvratanju morebitnega napada na RS in pripravam ter izvajanju vojaške obrambe ob zunanji agresiji ali drugih nasilnih posegih tujih oboroženih sil zoper RS. Popravek resolucije leta 1994 je opredelil kot pomemben cilj vključitev naše države v Nato. Republika Slovenija se je 30. marca 1994 med prvimi državami vključila v Partnerstvo za mir.

Organizacijska struktura obrambnih sil se med letoma 1991–1994 ni veliko spreminjala. Organizacijska struktura se v tem obdobju deli na manevrske in prostorske sile. Imele so stalno in vojno sestavo, RŠTO, sedem pokrajinskih štabov za TO (PŠTO), 27 območnih štabov za TO (ObmŠTO), deset brigad in več kot 200 različnih enot ravni samostojnega voda

do bataljona ter sedem učnih centrov kot samostojnih organizacijskih enot za usposabljanje vojakov na služenju vojaškega roka.

V stalni sestavi oboroženih sil je bilo ob koncu leta 1994 približno 3000 poklicnih pripadnikov TO in 5000 vojakov na služenju vojaškega roka v eni generaciji, v vojni sestavi pa 54.000 pripadnikov TO. Celotna sestava TO je štela 62.000 pripadnikov

S sprejetjem Zakona o obrambi leta 1994 je bila SV namenjena vojaški obrambi države in so jo sestavljali Generalštab SV (GŠSV), operativna in vojaška teritorialna poveljstva ter enote s poveljstvi in zavodi. SV je imela mirnodobno in vojno sestavo. Njeno funkcionalno-organizacijsko strukturo so sestavljale združene taktične in operativne enote, organizirane ter opremljene za delovanje v vsej državi za izvajanje vseh oblik in vrst bojnega delovanja, ter enote, organizirane po ozemeljskem načelu.

Pripadniki Slovenske vojske so prvič sodelovali na mednarodni vaji leta 1995, ko so se udeležili vaje Cooperative Nugget 95 v ZDA.

Leta 1996 je Slovenija začela dialog z Natom, ki je odprl vrata izmenjavi izkušenj in znanja ter bil temeljni okvir izvedbe reform slovenskega obrambnega sistema, predvsem strukture sil SV in zmogljivosti, ki bi jih Slovenija potrebovala kot morebitna članica Nata. Državni zbor RS je 11. aprila 1996 sprejel sklep, da RS zagotavlja svoj temeljni varnostni interes v okviru kolektivne obrambe, ki ga omogoča članstvo v Natu. Kot prva partnerska država je RS 14. aprila 1996 na predlog Nata začela individualni dialog z zavezništvom.

V začetku leta 1997 so SV sestavljali GŠSV, sedem PŠTO, 27 ObmŠTO, deset brigad, več kot 200 različnih enot ravni samostojnega voda do bataljona in bataljon za mednarodno sodelovanje. V SV je bilo 65.000 pripadnikov vojne sestave, od teh je bilo 4000 pripadnikov stalne sestave in povprečno od 4000 do 5000 vojakov na služenju vojaškega roka v eni generaciji.

Prvo sodelovanje Slovenske vojske v mednarodnem vojaškem posredovanju in izvajanju skupnih operacij je potekalo od 14. maja do 28. junija 1997 na misiji zveze Nato AFOR Allied Harbour.

Leta 1998 se je začela temeljita reorganizacija, katere cilj je bil vzpostaviti majhno, toda sodobno in učinkovito opremljeno ter oboroženo, visoko strokovno vojsko, ki bo sposobna samostojno delovati in sodelovati v mednarodnih varnostnih povezavah. V okviru veljavne zakonodaje se spreminja del poveljstvene strukture in vzpostavljajo tri operativna poveljstva ter preoblikujejo vojaška teritorialna poveljstva in del enot SV. Sprememba osnovne strukture sil SV, ki je bila razdeljena na manevrske in prostorske sile, je bila šele s sprejetjem dopolnil Zakona o obrambi dokončno spremenjena v sile za hitro posredovanje ter glavne in pomožne sile.

Konec leta 1998 je v Sloveniji potekala prva mednarodna vojaška vaja Cooperative Adventure Exchange 98 (CAE 98), ki je bila prvič v zgodovini zunaj držav članic Nata.

Državni zbor RS je leta 2001 sprejel Resolucijo o strategiji nacionalne varnosti RS. Z novelo Zakona o obrambi je bila leta 2002 uveljavljena nova struktura sil SV, in sicer sile za bojevanje ter sile za bojno podporo in za zagotovitev bojnega delovanja. Ohranjena je bila enotnost vojske brez delitve na zvrsti.

Za razvoj SV sta bili izjemno pomembni leti 2003 in 2004. Z razpustitvijo 1., 2. in 3. operativnega poveljstva SV je Slovenska vojska januarja 2003 ustanovila Poveljstvo sil SV. S tem je Slovenska vojska spremenila in racionalizirala tudi sistem poveljevanja v SV. Tega leta se je pospešil prehod z naborniške na poklicno vojsko. Projekt so poimenovali Poklicna

vojska, dopolnjena s pogodbeno rezervo – PROVOJ. Zato je bil že marca 2003 ustanovljen Center za usposabljanje v Vipavi, kjer so se za poklicne vojake začela usposabljati tudi dekleta, kar je bila v SV novost. Slovenska vojska je leta 2003 uvedla projekt Bojovník 21. stoletja, ki je vključeval posodobitev in nadgradnjo opreme ter oborožitve vojaka.

Slovenska vojska se uveljavi kot cenjena članica Severnoatlantskega zavezništva

Vzporedno s temi spremembami so potekali tudi pristopni pogovori z Natom, ki so se končali s povabilom k pridružitvi Slovenije. 29. marca 2004 je Slovenija postala polnopravna članica zveze Nato. Tega leta je SV prvič napotila svoje pripadnike na mednarodno misijo Isafa v Afganistan, v domovini pa je preoblikovala Center vojaških šol SV in ga združila z Delovno skupino za doktrino in razvoj ter ustanovila Poveljstvo za doktrino, razvoj, izobraževanje in usposabljanje. Tako je dobila osrednjo vojaško znanstveno-izobraževalno ustanovo, ki skrbi za razvoj Slovenske vojske. Nastanek nove poklicne vojske in tudi vstop v Nato ter Evropsko unijo sta tega leta pospešila zamenjavo stare, rjavo sive službene uniforme pripadnikov SV.

Sodelovanje pripadnikov SV na mirovnih misijah se je še naprej krepilo. Prvi pripadniki Slovenske vojske so se decembra 2006 udeležili operacije UNIFIL, februarja 2007 pa je v Kfor na Kosovo odšel največji slovenski kontingent s približno 600 vojaki. Jedro kontingenta so sestavljali pripadniki 10. motoriziranega bataljona. Bataljon je takrat prvič prevzel svoje območje odgovornosti in poveljeval pripadnikom tuje vojske, članice zveze Nato.

Z vstopom v Nato je Slovenska vojska med drugim korenito spremenila ter posodobila tudi svojo oborožitev in opremo. Z uvedbo nove avtomatske puške FN F 2000 S je SV spremenila kaliber oborožitve na 5,56 mm, v operativno uporabo je bil leta 2006 uveden LKOV 4 x 4 hummer, slovenski vojaki so leta 2009 začeli uporabljati protioklepno orožje spike, julija 2009 je SV prevzela prvih 13 srednjih kolesnih oklepnih vozil SKOV 8 x 8 svarun, večnamenska ladja Triglav 11 pa je v Slovenijo priplula jeseni 2010.

Slovenska vojska je februarja 2010 podpisala integracijo v zvezo Nato.

Pregled pomembnejših utrinkov iz zgodovine Slovenske vojske nam potrjuje prepričanje, da je SV v vseh letih obstoja in delovanja dosegla zavidljivo raven razvoja, postala uveljavljen in cenjen partner drugih zavezniških in prijateljskih vojsk ter da smo pripadniki Slovenske vojske upravičeno ponosni nase, še posebno, ker smo v službi svoje domovine.

Stotnik mag. Zvezdan Marković
Vojaški muzej Slovenske vojske